

Forord

Instruktørhåndbogen er Dansk Skak Unions officielle undervisningsmateriale til brug i undervisning af elever i skak på begynderniveau.

Instruktørhåndbogen er skrevet med udgangspunkt i den uerfarne instruktør, men den erfarne instruktør kan også lære noget! Målet og intentionen med materialet er, at eleverne opnår en basisviden og en indføring i grundlæggende skakbegreber således, at de kan klare sig gennem et skakparti på fornuftig vis.

Materialet bygger i høj grad på egne praktiske erfaringer opnået gennem praktisk undervisning af børn og unge i skak primært i skoleskakregi. Vi har i håndbogen lagt en direkte og vedkommende stil, der med fordel kan overføres til selve undervisningssituationen.

Vi ønsker at udtrykke en stor tak, til alle der har hjulpet i processen med at fremstille instruktørhåndbogen. En stor tak til *Jeppé Jonas Andreasen, Mads Boelt, Carsten Hellegaard, René Rasmussen, Bjarne Sønderstrup, Steffen Nielsen, Joan Schou Berentzen, Hanne Tærsebøl Schmidt, Tage Carl Nørgaard Rathlev, Uffe V. Nielsen samt ledere og elever på Sahl skaklejr 1999*. Uden jeres hjælp havde det ikke været muligt. I var bare gode!

En speciel varm tak til *Jørn-Erik Nielsen*, utrættelig skakpædagog, for ideer, inspiration og diskussion, samt for tilladelse til at benytte ideer fra hans store pædagogiske skakmateriale.

Respons og idéer, der ønskes medtaget i fremtidige opdateringer bedes sendt på e-mail:

info@dsu.dk

God fornøjelse med læsningen af instruktørhåndbogen – og udførelsen i praksis!

Aalborg, november 1999

Mads Jacobsen & Jakob Rathlev

Instruktørmaterialet

GENERELLE BETRAGTNINGER

Materialet er primært produceret med helt nye skakledere for øje. Følgende er en kortfattet oversigt over praktiske og pædagogiske erfaringer og overvejelser, vi har gjort os i primært skoleskakkens undervisningsregi - beregnet til at få dig godt på vej!

Som leder gælder det for dig om, at servere skak på en spændende og levende måde samtidig med, at spillerne opnår en basisviden, som de kan bruge i alle typer af stillinger. Dette forudsætter et vist kendskab til skakspillet og de mønstre og strukturer, der ligger bag.

Filosofien i denne proces er, at eleverne selv skal være med til at gøre undervisningen spændende. Dette sker blandt andet igennem indbyrdes diskussion af problemer, og det at præsentere stof for hinanden. Alt sammen skal det være med til at udvikle selvsikkerhed og selvstændighed. Vi skal sammen skabe hele mennesker, der kan bruge deres erfaringer og succesfulde oplevelser fra skakken – både på og udenfor brættet.

Det skal ikke være gratis at spille og blive undervist i skak (med mindre det forgår som en del af den almindelige skoleundervisning). Det er en misforstået tankegang, at der bliver flere skakspillere, hvis vores sport er helt eller næsten gratis. Intet er gratis i denne verden – heller ikke i skakkredse. Det eneste, man opnår ved ikke at tage et anstændigt kontingent, er at gøre sig selv en bjørnetjeneste og praktisere en udbredt misforstået opfattelse af, at skak er en discountsport. En sport? Ja! Skak er Tankesport, hvor det er ideer og tanker man konkurrerer på, og det er mindst ligeså seriøst som al mulig anden sport. Og det koster både økonomisk og resourcemæssigt.

Forventninger til forældrene er en måde, at få dem til at tage både sporten og dit arbejde seriøst. Forældre investerer megen tid og ressourcer i gode oplevelser for deres børn. Derfor skal de inddrages i arbejdet i skoleskakklubben eller juniorgruppen, hvor de blandt andet kan bidrage med transport, hvis skoleskakholdet skal deltage i et skakstævne eller andet.

Elever og forældre forventer kvalitet, og dét vil de gerne betale for. Forældrene betaler glædeligt 1200 kr. for at sønnike kan gå til fodbold eller kampsport. Kvaliteten kan du kan sagtens levere – du skal bare være naturlig og tro på dig selv i undervisningssituationen. Med dette materiale er du godt klædt på!

LÆSEVEJLEDNING

Instruktørmaterialet er en vejledning, selvom det ligner noget, der kunne passes ind i en kalender - en række fiskekroge om man vil. Vi tror, at du som instruktør og menneske både har og får mange spændende ideer og erfaringer, som vi ikke har tænkt på. Inddrag egne eksempler og skakhistorier og lav lokale spørgsmål i skakløb m.m. Det gør undervisningen mere relevant for dig og eleverne!

Instruktørmaterialet er bygget op af 45 minutters undervisningsforløb, hvor sigtet er et mere seriøst parti skak i en klubturnering for nybegyndere eller imod de mindst skrappe i klubturneringen. Se i øvrigt under 'Turneringsaktiviteter'. Har du mange yngre elever, er der ofte nok stof til to lektioner i én lektion. Da det ikke er et kapløb med naboklubben om hvem, der først får kørt materialet af, kan du med fordel afstemme indlæringsmængden i forhold til din målgruppe. Lektioner kan sagtens tåle en gentagelse, det vigtigste er, at få flest mulig elever indført i skakspillets grundlæggende tanke- og begrebsverden.

Gennem 30 lektioner skal eleverne opnå en basisviden på en lang række områder således, at de kan klare sig nogenlunde sikkert gennem et parti skak. De skal ligeledes opnå en spirende forståelse for spillets facetter, delelementer samt en indføring i en række centrale skakbegreber. Dette er forsøgt krydret med historik, praktiske øvelser og ideer til, hvordan du som leder kan koble disse elementer sammen med elevernes aktuelle hverdag. 'Skakkens største mestre' er ligeledes beskrevet, og du kan inddrage dette stof efter behag på tværs af lektioner og emner.

Eleverne husker stoffet langt bedre, hvis de kan relatere det til deres egen hjemmebane eller blot til en velkendt ramme. Fiskekroge eller overskrifterne i venstre margen af undervisningsvejledningen tjener som hjælp til hurtigt at finde frem til emner og underemner. Den mere udførlige forklaring med eksempler + diagrammer er linet op i højre side.

Dine forudsætninger for at undervise eleverne i emnerne er, at du selv er hjemme i emnerne. Du skal ikke være nogen stærk skakspiller - for det er de elever, du skal undervise, bestemt ikke! Det kræver *lysten* til at formidle budskaberne – ellers bliver det bare kedeligt for dig, og eleverne zapper videre i hoben af fritidsaktiviteter og sportstilbud. Når det er sagt, så er det heller ikke svært at undervise; specielt ikke hvis der er en god humor med!

Er du en erfaren instruktør, har du sikkert ikke brug for hele materialet men måske kun dele heraf og vil med fordel kunne nøjes med at udvælge emner eller punkter efter fiskekrogsprincippet i venstre side af undervisningsvejledningen. Under alle omstændigheder kan du med fordel samle viden og eksempler i materialet og inddrage dem i din egen undervisningsmodel.

Mangler du derimod lidt mere rutine, kan du med fordel følge konceptet mere nøje. Under alle omstændigheder, skal du IKKE bare læse op fra vejledningen. Det letteste er at tage en kopi, hvorefter du kan skrive til og strege over, som det bedst passer dig. Det er vigtigt at være godt forberedt, blandt andet fordi det kræver mere at fastholde overblikket ved et demobræt, i modsætning til når man sidder ved et lille bræt. Derfor er det også en god ide med jævne mellemrum at træde et skridt tilbage fra demobrættet og få et lidt bedre view over stillingen.

Oplægget i undervisningsvejledningen er, at du, efter at have budt alle velkommen og fortalt om dagens program, repeterer de vigtigste emner fra sidste lektion. Du kan bruge de repetitionsøvelser, som står først i lektionerne eller finde egne eksempler.

Dernæst er der teorien eller '*Dagens lektion*' som vi har valgt at kalde dét, der bygger videre på indholdet af de foregående lektioner. Lektionen efterfølges af praktiske øvelser, hvor eleverne kan få fingrene ned i mulden. Det sker gennem en udvidet elevdeltagelse eller tematurnering. Som afslutning på en lektion vises enten en opgave, et parti, løsninger fra opgaveark der gennemgås af eleverne, eller hvis tiden er knap, kan du kun nå en mindre opsummering af dagens lektion.

Er eleverne nybegyndere, er det nødvendigt at begynde fra lektion 1, men ellers kan du starte på det niveau, du synes, der passer til holdet.

Hvis du finder det nødvendigt at gentage lektioner eller dele heraf, så gør det endelig! I skal som sagt ikke nå noget andet end at have det sjovt, spille en masse skak og oparbejde en basisviden, der kan bygges videre på. Vi anbefaler derfor, at du med jævne mellemrum repeterer forskellige lektioner, således at alle kommer med på vognen!

Eleverne skal notere deres partier, så du får noget at arbejde med, og så de selv kan spille partier igennem m.m. Vi anbefaler, at eleverne køber et noteringshæfte til at holde styr på alle deres partier. Dette vil falde mest naturligt i forbindelse med lektion 5, hvor de lærer at notere. Herfra skal eleverne notere alle partier i klubturneringen.

Pædagogiske overvejelser

Børn elsker at høre den samme historie om og om igen, måske fordi de hver gang fanger nye aspekter eller får nye associationer. Samme historie, eller faste rammer og rutiner i undervisningen (samme emner i samme rækkefølge, samme sted, på samme tid osv.), får ikke børn til at kede sig, tværtimod.

Faste rammer giver tryghed, hvilket er den første forudsætning for, at de vil (og måske kan) høre efter og være i stand til at opfatte nye emner - både konkrete og abstrakte.

Børns indlæring foregår via forskellige sansekanaler, og børnene har forskellige favoritter inden for disse! Nogle elever er helt afhængig af en enkelt.

Forskellige sansekanaler:

Auditivt = du beskriver hvad de skal gøre

Visuelt = du demonstrerer

Kognitivt = du forklarer principperne

Taktilt = børnene kan føle og røre ved det der snakkes om

Jo flere af disse indlæringsmuligheder, der er til stede på samme tid, des flere af børnene vil fange, hvad det drejer sig om.

Børns grænse for, hvornår en situation er kaotisk, er sandsynligvis en ganske anden end din egen. Du vil sikkert komme til at føle dig ansvarlig for situationer, der fornemmes ude af kontrol (selvfølgelig) og sikkert en anelse usikker på, hvad det er, du har rodet dig ud i, hvilket tilføjer din stresstærskel yderligere et handicap i forhold til børnenes.

Børn støjer, des mere engagerede de bliver, og engagement er en naturlig del af børns evige indbyrdes sunde kampe om placering i deres indbyrdes hakkeorden. Nogle gange er kaos derfor at foretrække frem for ro og orden, hvis målet er udvikling hos børnene. Men det skal være acceptabelt for dig og dine omgivelser.

Sabotører skal ikke ødelægge undervisningen og det sunde fællesskab, de andre børn og voksne har. Du er sandsynligvis ikke professionel på det sociale område, og du har ingen mulighed ej heller forpligtigelse til at lære alle at spille skak. Det ville være dejligt, hvis det var tilfældet, men sådan fungerer det ikke i praksis. Bortvisning kan blive en nødvendighed, og så er den ikke længere.

Forskellen på fritidsundervisning og skolegang er frivillighed. Skoleskak er mere eller mindre selvvalgt, hvilket fordrer lyst og nysgerrighed. Dette er dog ikke givet på forhånd, men er noget der opstår i trygge rammer, primært givet ved dig som munter og engageret instruktør.

Tips & tricks

Her er oplistet en række gode tips til brug i forbindelse med undervisningssituationen, som du i det første stykke tid som instruktør med fordel kan repetere inden hver lektion.

- Tal højt, klart og tydeligt!
- Lav et anslag, "NU skal vi ..." - fang lytterne fra første færd!
- Aktivér alle så hurtigt som muligt.
- Vær velforberedt i god tid og sørg for at lokaliteterne er klar, når eleverne kommer.
- Vær konsekvent - gør hvad du siger og kontrollér, at de gør hvad du siger, både fagligt og socialt.
- Vær opmærksom på hvilke faglige termer du benytter, og hvilke der bliver forstået.
- Forbered forkortede / halve udgaver af lektionerne, hvis du ved det bliver svært at nå eller overkomme det hele på én gang.
- Vær lydhør overfor konstruktive forslag og kritik – også fra eleverne!
- Bevæg dig rundt i lokalet og dvæl hvor koncentrationen er svagest.
- Gør din undervisning vedkommende!

Skakkens største mestre

PAUL MORPHY (1837-84)

Blev født i New Orleans, USA i forrige århundrede. Var som 19 årig allerede færdiguddannet jurist, hvorefter han begyndte at spille skak som tidsfordriv. Morphy havde imidlertid klæbehjerne, så det varede ikke længe, før han kunne besejre alle i Amerika.

Dette blev begyndelsen på en kometkarriere, da han efterfølgende tog til Europa og besejrede alle han mødte. Morphys partier var både friske, fortryllende og lærerige!

Han tog hjem til USA få år efter og blev modtaget som en folkehelt, men forsvandt derefter ud af skakhistorien for at passe sin advokatpraksis i New Orleans. Sørgeligt nok endte han sine dage med en sindslidelse, der tog alle glæder fra ham.

Morphy blev kaldet ”Skakspilletts stolthed og sorg”. Stolthed fordi han var den første, der havde forstået betydningen af hurtig udvikling, og sorg fordi han endte sine dage i elendighed.

ARON NIMZOWITSCH (1886-1935)

Blev født i Letland, nærmere bestemt Riga. Boede i København i 1920’erne, da han var flygtet fra krigen i sit hjemland.

I løbet af sine år i Danmark nåede han at blive endog enormt populær. Ikke mindst på grund af hans lærebog ”Mit system”, der kom til at danne grundlag for en helt ny skakskole.

Nimzowitsch var en udtømmelig inspirationskilde på de 64 felter. Begreber som centrum og profylakse er stadig lige aktuelle den dag i dag.

Nimzowitsch spillede mange seværdige partier og var et seriøst bud på en verdensmester. Han fik endda opkaldt flere åbninger og varianter efter sig. Tilnavnet ”Danmarks skakfader” er helt på sin plads!

MIKHAIL BOTVINNIK (1911-1995)

Botvinnik blev født i Rusland og lærte skak som 12-årig. Dette skulle dog ikke holde ham tilbage fra at sætte et af de største fingeraftryk på verdensmesterskabets historie.

Efter uddannelsen som ingeniør (der senere blev til en doktorgrad) spillede han sig stille og roligt op i verdenseliten. Verdensmesterskabet blev vundet i årene 1948-63, dog med undtagelse af 1957-58 og 1960-61, hvor henholdsvis Smyslov og Tal vikarierede på tronen.

Æraen sluttede dog i 1963, da en snu armener ved navn Petrosjan tilkæmpede sig titlen i årene 1963-69. Men da havde Botvinnik også forsvaret den med næb og klør i efterhånden mange år.

Botvinnik var klart den bedste i sin periode. Specielt slutspil var en af hans største forcer. Hans spillestil var meget logisk og præcis, hvorfor han blev kendt som ”Jernlogikeren”!

MIKHAIL TAL (1936-92)

Blev lige som Nimzowitsch født i Riga, Letland. Faderen var overlæge, og som lille morede Tal sig ved at spillede skak med faderens patienter.

Han fik en besynderlig karriere. I 1957 var han bare en almindelig mesterspiller, men så fik han pludselig fart på. I bedste himmelstormerstil fik han spillet sig frem til en match om verdensmesterskabet mod selveste Botvinnik i 1960.

Og sørme om han ikke overraskede hele skakverdenen ved at slå Botvinnik af pinden! Denne revancherede sig dog allerede et år senere, så Tal måtte nøjes med kronen i 1960-61.

Tals partier var brillante angrebspartier. Gang på gang lavede han de mest utrolige og kreative ting. Han ofrede tit vildt og uoverskueligt – og som et lyn fra en klar himmel! Denne både underholdende og fantastiske stil gav han snart det fortjente navn ”Trolldmanden fra Riga”!

Da han var på sit højdepunkt, blev han sovjetisk mester hele seks gange. Derudover kunne han fremvise en OL-score på over 80% ud af over hundrede partier. Endelig var han nærmest konstant i aviserne med nye formidable angrebspartier.

Når han ikke holdt sin titel i længere tid, skyldtes det et meget svigtende helbred. De sidste år blev svære for ham, men skak *ville* han spille. For eksempel sneg han sig engang ud at hospitalet efter en nyreoperation for at spille i den lokale skakklub!

Tal vil blive husket som den mystiske troldmand med det frygtindgydende blik, der kunne skræmme enhver. Hans fascinerende aura lyser stadig over skakhimmelen!

BENT LARSEN (1935-)

Danmarks ubestridt stærkeste spiller gennem tiderne. Blev født i Tilsted ved Thisted og fik sin skaklige opdragelse i Holstebro. Det helt store gennembrud kom ved danmarksmesterskabet i 1954, hvor han fortjent vandt.

Herefter gik det stærkt: International mester i 1955 og Stormester ved OL i Moskva i 1956 efter at Larsen blev topscorer på det prestigefyldte 1. bræt.

Karrieren toppede i slutningen af 1960'erne, men han kom dog aldrig længere end semifinalen i kandidatturneringen på vej mod en match om verdensmesterskabet.

Larsens varemærke er kompromisløst og originalt spil. Han er derfor både en karismatisk turneringsdeltager og kommentator. Et af Larsens største midler til at slå verdenseliten i 1960'erne var, at trække ”glemte” åbninger ud af skabet med succes.

ROBERT (BOBBY) FISCHER (1943-)

Nok den største skaklegende i nyere tid. Som skakspiller indledte denne amerikaner himmelflugten ved at blive stormester allerede som 16 årig. Derefter kunne ingen stoppe ham:

På vej mod VM i 1972 ydmygede han på skift Larsen 6-0, Taimanov 6-0 og Petrosjan 6½-2½!! Den samlede skakverden var forbløffet og fulgte spændt hans kamp om verdensmesterskabet mod den regerende russiske mester Spassky, der havde siddet på tronen siden han snupede den fra Petrosjan i 1969. Imens lurede den kolde krig bag kulisserne...

Slaget stod i Reykjavik på Island. Første parti tabte Fischer på en banal fejl, hvorefter han i skuffelse udeblev fra 2. parti. Han var på vej hjem, men hele USA - inklusiv præsidenten - bad ham fortsætte, hvilket han da også gjorde om end bagud 0-2.

Fischers tilbagevenden blev en ren bombe i hovedet på Spassky, der efterfølgende kun fik sølle ½ point i de næste fire partier, hvorefter Fischer holdt føringen i mål til en samlet sejr på 12½-8½.

Nederlagets omfang kunne slet ikke gøres op for den russiske skakverden. Af alle måtte en amerikaner ikke løbe af sted med kronen...

Fischer var klart, klart bedre end sin tid. Desværre forsvandt han nu helt ud af skakhistorien, da han ikke ville acceptere betingelserne for forsvaret af hans verdensmesterskab i 1975. Man så ham først igen i efteråret 1992, hvor han dukkede frem for en kort bemærkning.

Skakspillet mistede dermed én af de *helt* store...

ANATOLY KARPOV (1951-)

Et af produkterne af den effektive russiske skakskole. I 1969 vinder Karpov Junior-verdensmesterskabet. Året efter opnår han stormestertitlen. Som kronen på værket vinder han verdensmesterskabet i 1975 uden kamp, da Fischer nægter at stille op.

De efterfølgende år vinder han alt, hvad der kan vindes og taber praktisk talt aldrig nogle partier. Som spiller blev han ofte sammenlignet med Capablanca, der var verdensmester 1921-27.

Karpov er en super tekniker, der kan placere brikkerne pinlig rigtigt næsten hver gang. Han er blevet kaldet "Pythonslange" for sin snuhed.

Karpov var verdensmester i 10 år, før han må afgive titlen til den 12 år yngre Kasparov efter lang tids intens kamp om tronen. I verdensmesterskabets sidste parti skulle Karpov vinde for at beholde titlen. Han tabte imidlertid og en ny mester var fundet; Garri Kasparov!

GARRI KASPAROV (1963-)

Armenien er Kasparovs fødeland. Den 13. april og med 13 som yndlingstal.

I 1980 vandt han Juniorverdensmesterskabet. Fem år senere i 1985 spillede han mod ærkerivalen Karpov. Som bekendt vandt han til stor glæde i skakverdenen, da var en langt mere populær person hos de fleste skakspillere – ikke mindst på grund af sin flammende og fortryllende spillestil.

Siden har han forsvaret titlen med stor autoritet og sidder dermed på tronen ind i år 2000.

Kasparov kan også prale af historiens største ratingtal (et stykke over 2800). Derudover er han blevet kåret som alle tiders stærkeste spiller, hvilket hans mange glanspartier står som garanter for.

Hans stil er dynamisk og kontroversiel. Han har karisma og hans ego fejler bestemt ikke noget, hvilket mange provokerende udtalelser vidner om. Som vinder af den største kappestrid gennem tiderne, markerede Kasparov sig for alvor i den stolte skakhistorie!

Litteraturhenvisning

Ønsker du at læse uddybende om de gennemgående temaer, eller illustrere temaer og begreber med nye eksempler, kan du med fordel søge yderligere viden i følgende materiale, som vi i vores proces med udviklingen af instruktørmaterialet, ligeledes har ladet os inspirere af.

Bjørnskov, Kai: "*52 2-trækkere*", "*53 3-trækkere*", "*54 4-trækkere*", Dansk Skole Skak 1997.

Dansk Skole Skak & Dansk Skak Union: "*Teknikmærket i Skak*".

Dürrfeld, Peter: "*Skak*", Gyldendal Tankesport 1995.

Eade, James: "*Skak for dummies*", Teknisk Forlag 1997.

Larsen, Bent: "*Åbningsspillet i skak*", Rasmus Navers Forlag 1957.

Novrup, Svend: "*Lademanns Skak Leksikon 1-5*", Lademann 1982.

Novrup, Svend: "*Politikens Skakbog*", Politikens Forlag 1985.

Vissing, Kåre: "*Felternes betydning*", Dansk Skole Skak 1993.

Turneringsaktiviteter

Tematurnering: Spilles når dette fremgår af lektionen. Brug tavle 1.

Udfordringsturnering: Introduktionsturnering som spilles efter lektionerne 1-5. Du kan vælge at fortsætte med udfordringsturneringen, som et supplement til klubturneringen – f.eks. som aktivitet til de elever, der hurtigt er færdige med deres partier i klubturneringen. Brug tavle 2.

Klubturnering: Starter i lektion 6. Spilles der efter et andet turneringssystem - f.eks. i en voksen skakklub - benyttes deres system/turneringstavler. Men spilles der klubturnering under mere løse former – f.eks. i skoleskakregi - kan tavle 3 benyttes.

Lektionsoversigt

	Titel	Emner
1	Spillet og dets historie	Historisk indledning, Spillet, Bræt + brikker, Bondeskak.
2	Sæt mat - ikke pat!	Mat, Pat & remis, "K+D+T mod K", Parøvelser.
3	Grundlæggende matsætninger I	"K+D mod K", "K+T mod K", Parøvelser.
4	Grundlæggende matsætninger II	"K+T mod K", Mat i ét, Arbejdsark.
5	Notation	Kort notation, Notering af parti, Parøvelser.
6	Uret og "en passant"	En passant, Skakuret, Arbejdsark.
7	Grundlæggende udvikling I	Fem sunde regler, Blæksprutte, Tematurnering.
8	Grundlæggende udvikling II	Fem sunde regler, Tematurnering.
9	Grundlæggende udvikling III	Fem sunde regler, Spøgelser, Tematurnering.
10	Skakløb	Poster, Opgaver, Kodeord, Præmieoverrækkelse.
11	Lappelektion I	Hvorfor? Hvor tages der fat? Hvordan? Bemærk!
12	Mat-temaer I	Mat i bunden, Matten på g7, Den kvalte mat, Arbejdsark.
13	Mat-temaer II	Mat på 7. række, Løber- og Magnetmatten, Arbejdsark.
14	Kombinationer I	Gafler, Bindinger, Arbejdsark, Parti.
15	Kombinationer II	Ofre, Dobbelttrusler, Arbejdsark.
16	Kombinationer III	Afdækkerskak, Overbelastning, Arbejdsark.
17	Kombinationer IV	Forsvar dig!, Generelle regler om afbytning, Arbejdsark.
18	Slutspil I	"K+T mod K", Oppositionen i bondeslutspil, Parøvelser.
19	Slutspil II	Ranbonden, Forvandlingsfeltet, Parøvelser
20	Skakolympiade	Kondiskak, Brikstabling, Konkurrence, Præmier.
21	Lappelektion II	Hvorfor? Hvor tages der fat? Hvordan? Bemærk!
22	Slutspil III	Kvadratet, Den fjerne fribonde, Parøvelser.
23	Slutspil IV	Ventetræk, Trekantmanøvre, Parøvelser.
24	Placering af brikkerne I (Åbning)	Optimal placering af brikkerne, Tematurnering.
25	Placering af brikkerne II (Midtspil)	Optimal placering af brikkerne, Parti, Tematurnering.
26	Placering af brikkerne III (Slutspil)	Placering af: Kongen, Bønderne, Tårnet, Gen. regler.
27	Planlægning I (Åbning)	Planlægning i åbningen, Tematurnering.
28	Planlægning II (Midtspil)	Planlægning, Opgaver på demobræt, Tematurnering.
29	Planlægning III (Slutspil)	Planlægning om: Kongen, Fribonden, Tårnet, Afbytning.
30	Opsamlingslektion	Afrunding på hele forløbet.